

— ❖ — چهار سوم آلا جاجیان ❖ —

CONSTANTINOPLE

— ୮୩. —

Հիտացական տեսարանը վերահսարւ մօտ՝ որ ո՛րչափ զարհուրելի՝ ևս առաւել զմայելի էր Պետրոս ըսաւ Յիսուսի . Տէ՛ր , աղէկ կըլլայ՝ որ աստ մնանք՝ այս գերաշխարհիկ երանութեան մէջ եթէ կուզես՝ երեք տաղաւար շինենք , քեզի՛ Մովսէսի և Նղիայի Պետրոս՝ ամէն բանի մէջ շուծափաշակերտո՛ւ ուրախութենէն չէ՛ր .

Երեկ, ուրբաթ ու աղօթից հան-
դէսէն ետքը, հետզհետէ Օդոսսա :

աղա կնոջն գլխով զանազան հայեաց-
քով մը նայելով կուգէր շատ բա-
ներ ըսել, և վերջապէս սաշափը
կարողացաւ ըսել.

— Շնորհակալ եմ, Նուարդ...
... բայց կարծեմ, այս երեկոյ ալ
դձեղ չատ սպասցուցի:

— Ո՛հ, ո՛հ, անհոգ եղիք. ա-
մէն երեկոյ եղածին չափ սպա-
սեցինք...

— Ուրեմն վրաս չունի...

Կօշիկներն հանելու ատեն սան-
դուկը վերի մասն սպասող մայ-
րը տեսաւ:

— Ո՛հ, սիրելի մայր իմ, դուք
ինչո՞ւ հոգնեցաք. ձեր որդւոյն
այսպէս ընդ յառաջ դալով՝ զայն
վշտահար կընէք. Աստուած ալ
գիտէ որ այս ձեր վարմունքն զիս
վշտացնել է... երբէք չեմ ըն-
դունիր... ձեր զաւակն ըլլալուս
ես պարտական եմ ձեզ համար
հոգնել և ներգլխեանց տոկալ, և
ոչ թէ դուք. Գիտեմ, այս է իմ
պարտականութիւնս:

Այսպէս խօսելով և մերթ իյ-
նալու վիճակի մէջ յառաջանալով՝
զնայ մօրը քով և ուղեց անոր
ձեռքն պագնել. Խեղճ մայրն՝ լաւ
կրթութեամբ սնած և մեծցած
էր, լալագին կունկնդրէր գի-
նով միակ զաւակին, որ իւր այս
տխրագոյնի վարքով ու բարքով
զինքն թշուառացուցած էր: Սա-
պէս պատասխանեց.

— Վնաս չունի զաւակս, Նը-
ուարդ. դուն բանալու համար
վաղելու ատեն լոյսն առնուլ մոռ-
ցած էր. ես ալ դձեղ մութի մէջ
չթողուլ համար լամպարն բռնե-
ցի...

Կարապետ աղա իւր սենեակն
քաշուցաւ. թրշած հագուստ-
ներն հանելով՝ մօրն գտնուած
սենեակին մօտ. Կրակարանին վը-
րայ տաքնալու համար գրուած
կերակուրներն, ո՞վ գիտէ՝ քանի-
ւորորդ անգամ ըլլալով՝ գրուած
ու վերցուած էին: Եւ այսպէս նոյն
կերակուրներն բոլորովին անհամ
լամբներ դարձած էին: Սեղանն
ևս պատրաստուած էր:

Կարապետ աղա ներս մտնե-
լուն պէս.

— Այս ի՞նչ սոսկալի տաք սենե-
ակ է. այս տեղ ի՞նչպէս կրնաք
նստիլ. մարդ կը խնթեմայ առտ,
ըսաւ:

— Զաւակս, քեզ այնպէս կը
թուի: Տար ս'ընէ: Մեր կրակա-
րանին մօտենալով իսկ դարձեալ
սարսուռ կըզգանք. դու այս կը-
րակի նման թոյններն ստամոքսիդ
մէջ լեցուցած լինելով՝ այսպէս
կը խօսիս:

— Այո, իրաւունք ունիք, բայց
եթէ ես այն կրակի նման թոյնէն
չգործածեմ՝ ինձ համար մահն մեր-
ձեցած է:

— Ինչո՞ւ համար այսպէս կը
խօսիք:

Կարապետ աղա ևս բոլոր գի-
նովներու, բոլոր ոգելից ըմպելեաց
անձնատուր եղողներուն պէս սկը-
սաւ փատարանել:

— Գու խելքդ չհասնիր մայր
իմ, դուք երբեք գրաշար եղած
չէք. մայր իմ, գիշերներն մինչև
ժամն երկուք մերթ մինչև երեք
թունալից սեղաններուն առջև կե-
նալով՝ փոքրիկ կապարեաց տա-
ւերն առնելով ձեռագիրներու
համեմատ քովէ քով շարած ու-
նիք: Աստուած ալ գիտէ որ մեր

գործն դիւրին չէ. Խորհեցէք թէ
մինչև երեկոյ ստիպեալ եմք ոտ-
քի վրայ կանգնիլ. երբ վերէն
խաբաղիք կըսկսին ձեռագիրնե-
րը տեղացնել, և գրաշարապե-
տը ձեռագիրներն գրաշարաց կը
բաժնէ, այլ ևս լուսութեան մէջ
թունալից փոքրիկ կապարի կտոր-
ներուն ձայնէն ուրիշ ձայն չը
լսուիր: Արդարեւ յոյժ դժնդակ է
մեր արհեստն, բայց երբ ընկե-
րակիցք գաղափարակից են, յայն-
ժամ մեր արհեստն զուարճալի
կրնայ դառնալ. երբ լրագրին չա-
րելու գործն կաւարտի և երես-
ներն կը կապուին, ընկերակիցք
կը միանան... և եթէ չաբաթա-
կանք ևս լաւ կը վճարուին, այլ
ևս բաղմունքամբ սովորութիւն
եղած գինեւորներն է մեր վայրն
հանգստեան... անմիջապէս օդի-
ներն ու մանրիկ աղանդերը կը
յանձնարարուին: Մէկ մէկ, մե-
կըզմէկու վրայ կը նետենք. ըս-
տամոքսներն կըսկսին տաքնալ, և
կըսկսին նաև այն դեղնած դէմ-
քերն զուարճանալ. ամէն ոք այլ
ևս գաղթած է առօրեայ դժնդակ
աշխատութեան երեսէն, Կըսկը-
սինք անոյշ խօսակցութեանց...
Երբեք է թէ մեր խօսակցու-
թիւնը ինչի՞ վրայ կը լինի. Գրա-
շարաց խօսքերն ևս գրաշարաց
յատուկ են: Օրինակի համար.
«Ո՛ր խաբաղիքն աւելի գեղեցիկ և
չուտ կրնայ գրել: Որո՞նք գրին
գիւրծնութեան ի՞նչ. Ո՛րն աղեղ-
ուաբարոյ, ո՛րն խոթողաբէմ, Ա-
ստուծոյ վրայ լաւ մը խօսակցելէ
զինի՞» կարգն ուրիշ լրագրաց վրայ
կը բացուի: Այս պահուն գլուխ-
ներն լաւ մը տաքցած կը լինին:

Արթուր Երկայն հաշիւ մը կը բե-
րէ. ուրախութեամբ կը վճարեմք,
զի այն հաշուոյ պարունակու-
թիւնը մենէ ի բաց վանած է ան-
հուն հոգնութիւն մը. եթէ նոյն
աշխատութեան վերջը այս վա-
յելքն չունենամք, հաւաստի ե-
ղիք մայրիկ, որ ես չհանդուրժե-
լով պիտի մեռնիմ: Ինչպէս, մայր
իմ, այս կենցաղավարութիւնն
լաւ չէ:

— Ո՛հ, զաւակս:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ, զաւակս, մին-
չև հիմայ մարդկութեան միայն
չարիք հասցընող այն օդին քու
երիտասարդ կեանքդ հետզհետէ
վնասեցնելու վրայ է, և մինչև այս
ժամանակներն տուն գալուդ հա-
մար կինդ և ես յոյժ մտահոգ
վիճակի մէջ լինելով՝ թշուառ ե-
ղած եմք. տղարանի գործդ ա-
ւարտելէ վերջը եթէ ուղղակի
տուն գալով կնոջդ և մօրդ հետ
ժամանակ անցունես, և այսպէս
մի քիչ շարունակես, հաւաստի
եղիր այս գինեւորան կեանքէն ընդ-
հուպ պիտի խորշիս և հեռանաս:
Զաւակս, եկո՛ւ և իմ զրուցած
ձեռովս ամիս մը կենակցիլ սկը-
սէ. եթէ լաւ չտեսնես՝ դար-
ձեալ աղատ ես հեռանալ:

— Այդ ըսածդ բոլորովին ան-
կարելի բան մը չէ. Բայց, մայր
իմ, ես հոգնութիւններս այդ օ-
ղիով միայն կրնամ առնուլ. ե-
թէ չուտով տուն վերադառնամ,
բնականապէս օդի չափտի ըլլայ.
ահա այս է որ զիս տունէն կը
հեռացնէ...

— Զաւակս, հոս ինչո՞ւ օդի
չպիտի գտնուի. վաղ առաւօտ

տղարան չգացած՝ ձեզ պէտք ե-
ղած օդին զրկեցէք. կինդ երե-
կոյեան համար խիստ գեղեցիկ
աղանդերներ կը պատրաստէ և
լաւ սեղան մը պիտի դնուք վե-
րագործիդ. միատեղ թէ՛ կը խօ-
սինք և թէ՛ կը խմես. գինեւոր-
նը մինչև գիշերի 4-5 մնալով՝
ցեխերով տուն դառնալուն մէջ
ինչ հաճոյք կայ:

Կարապետ աղա մօրն այս խօս-
քերուն վրայ սկսաւ մտածել.
արդարեւ մօրն իրաւացի լինելն
հասկըցաւ:

— Շատ լաւ, մայր իմ, վաղ
երեկոյ ուղածիդ պէս պիտի ընեմ,
պատասխանեց: Տիկին Նուարդ և
ղրքանչն յոյժ բերկրեցան:

Հետեւեալ առաւօտ անկողնէն
երկուսն մեծ շիւ մը օդի գնելով
տուն բերաւ. կնոջն ու մօրն փա-
փաքանաց համեմատ՝ երեկոյն
ուղղակի տուն վերադառնալուն
համար լաւ սեղան մը պատրաս-
տել հրամայեց:

Նոյն օրն խաբաղիք կանուխէն
ձեռագիրներն գրաշարաց յանձ-
նելուն՝ Կարապետ աղա ևս կա-
նուխ տուն գնաց. ժամն հաղիւ
մէկն կար, կինն՝ տիկին Նուարդ
ամէն երեկոյեան պէս ամուսինն
գիմարեց, որ երբ իւր սենեակն
մտաւ՝ հոն փոքրիկ սեղանի մը վը-
րայ ծածկուած մարդու ծածկո-
ցին վրայ ամէն ինչ պատրաստ
նշարեց. փոքրիկ պնակներով ա-
ղանդերը և շիւ մը օդի գետեղ-
ուած էին:

Կարապետ աղա ուրախութեամբ
և բերկրութեամբ սեղանին գլուխն
բաղմեցաւ. առաջին, երկրորդ
և երրորդ գաւաթն պարպելէ
վերջն գլուխն տաքցաւ և անհուն
բերկրութիւն մը զգաց. պահ մը
վար իջնելով մօրը վիզին փորելով
աղաչեց որ վերն միտին զուար-
ճանալ գալու չորհն ընէ. մայրն
տղան փափաքն սիրով կատարեց:
Կարապետ աղա միշտ կը խմէր,
աչքերն և գլուխն կը դառնային:

Արդարեւ տան մէջ և զաղի
գինեւորան մէջ օդի խմելու անհուն
տարբերութիւնն խոստովանեցաւ
մօրն, և իւր խրատներէն վերջին
ծայր գոհ մնացած լինելն իմա-
ցուց. Մինչև ցարդ անցուցած
խառնակ կեանքին համար ցաւ
յայտնեց, հոն գտնուած օդի շի-
ւըն երկու անգամ լեցուեցաւ
պարպուեցաւ. նոյն գիշեր մօրն
և կնոջը կենաց համար մի շատ
գաւաթներ պարպելով՝ ճաշին
պատրաստ ըլլալն հարցուց. և ա-
հա մայրն գիշեր մը առաջ իւր
հարսին «մարդ կրնայ ելնել ին-
կած տեղէն» առաւին ճշմարտու-
թիւնն փորձելու ժամանակն հա-
սած լինելն հասկըցաւ, և

— Ճաշ... տակաւին շատ կա-
նուխ չէ... զաւակս, տակաւին
շիւ մը ևս կրնաք խմել:

— Ինչպէ՞ս, շիւ մը ևս. միթէ
արդէն երկու հատ չխմեցի՞:

— Ո՛հ, տակաւին մէկ շիւ խը-
մեցիք:

— Զարմանալի բան է. ես
այնպէս կը կարծէի թէ մինչև
ցարդ երկու շիւ խմեցի:

— Զաւակս, այսպէս ճաշի ա-
ճապարող մի՛ լինիր. լաւ գիտեմ
որ ճաշելուդ պէս պիտի պառկիս:

— Շատ լաւ մայր, քանի որ
կը հրամայեք, շիւ մը ևս կը խը-

մամ. տիկին Նուարդ ևս ինձ երգ-
մը կերգէ:

Երբ անգամ մը ևս լցաւ, բայց
երբ ձեզ ըսեմ թէ այս շիւն 100
տրամ պարունակութիւն ունէր,
նոյն երեկոյ Կարապետ աղայի մէկ
քիւօ օդի խմած լինելն զրուցած
պիտի ըլլամ: Ստամոքս մը որքան
որ լաւ և հաստատակալմ լինի,
այսքան օդի բնականապէս դիւ-
րաւ չափտի հանդուրժէ:

Վերջապէս նոյն երեկոյ Կարա-
պետ աղա մօրն և կնոջն ստիպ-
մամբ այսպէս չորս շիւ օդի խմե-
լէ վերջը ո՛չ թէ ճաշելու, այլ
տեղէն իսկ երեկալու անկարող
վիճակի մը հասնելով՝ եղած տե-
ղը աչքերն գոցուեցան:

Հետեւեալ առաւօտ աչքերն
բացաւ. բայց գլուխն վեր վեր-
ցունելու անկարող էր. ծանր հի-
ւանդութեան մը ենթակայ ըլլա-
լով՝ ստիպուեցաւ երկու շաբաթ
անկողնոյ ծառայել. Բժիշկներուն
օգնութեամբն դժուարաւ ապա-
քինեցաւ. վերջապէս մի քանի օր
վերջն ևս սկսաւ գործին հետա-
մատ ըլլալ. Գործին գացած ա-
ռաջին երեկոյ տուն վերադառ-
նալով երբ իւր սենեակն ելաւ և
գարձեալ օդին սեղանն կաղմ և
պատրաստ տեսաւ, զարմացմամբ
կնոջն:

— Ի՞նչ է այս. - հարցուց:

— Սովորութիւնդ եղող օդին
է:

— Սովորութիւնս եղող օդին...

— Այո, այո...:

— Բայց ես այն սովորութիւ-
նէն հրաժարած եմ. ես այլևս օ-
դի չպիտի խմեմ:

— Արդարեւ ճշմարիտ կը զրու-
ցէք:

— Այո, ճշմարիտ կը զրուցեմ.
և կաղաչեմ որ շուտով վերցու-
նէք, զի հոսն իսկ զիս կը գէշ-
ցնէ:

Մայրն՝ որ լուի կունկնդրէր
այս կարճ խօսակցութեան, ոտքի
երկնելով.

— Ուրեմն «մարդ կրնայ ել-
նել ինկած տեղէն» առաւին յոյժ
ճշմարիտ է, և շատ ուրախ եմ որ
փորձիս մէջ յաճողած եմ, ըսաւ:

Կարապետ աղա՝ քիչ մը բար-
կանալով, քիչ մը ժպտելով՝

— Կը ցաւիմ որ այս փորձն
ուշ կատարելով զիս աւելի տան-
ջած եղաք, ըսաւ:

Ս. Գալլըգլեան

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶ

ՄԱՏԵԱՆ

Հին եւ ՆՈՐ ԿՏԱՆԱՐԱՆՈՅ

Ըս ճշգրիտ Թարգմանութեամբ

Մատենաց Գրար

Համեմատութեամբ երաբերին և

յունարէն բնագրոյ

Կ. Պօլիս Տպագր. Գ. Պաղատալեան

1895

Մինչև ցարդ գանգատ կար
թէ Աստուածաշունչ Մատենան,
գրաբաւ, ծանրագին լինելուն
պատճառաւ բաղումը չէն կրնար
ստանալ. Ահա այս դանգաւան կը
վերջանայ, որովհետեւ շատ աժան
կըլճառուի այս հրատարակեալն,
ընտիր թղթի վրայ, ընտիր տը-
պագրութեամբ և կաղմով, և Հին
Կտակարանը՝ երաբարեան բնա-
գրին, ու Նորն՝ յունականին հետ
բաղդատելով, տարբերութիւն-
ներն նշանակուած են իւրաքան-
չիւր էջի ներքեւ, անեղծ ու ան-
արատ պահելով բոլորովին հայե-

լէնն, որ անհամեմատ գեղեցիկ է
և ընտիր:

Յ. Գ. ՓԱՆԱԿԱՇԵԱՆ
ՏԱՐԱԿԱՆ ՍԿԶՐՈՒՆԻ

ԳՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Թուրքական խնդրոց լուծման
համար

Կիրարկուած

Մանկավարժական ուղղութեամբ

Գին 3 դր.

Մամուլ ներքեւ է սոյն գործին
Բանալին կամ Ուսուցչաց մասը,
որ կը պարունակէ բոլոր հրահան-
գաց և խնդրոց լուծումները. Գին
3 դր.:

Կեդրոնատեղի՝ Մէրճան, Մար-
գարեան գրատուն:

Մանկավարժական Դերակա-
նութիւն պատկերադարձ. մասն
Ա. իւր տեսակին մէջ անհման,
Գին՝ 50 փարայ:

Ս. Մ. Գաւապեան. - ՏԱՂԱ-
ՋԱՓՈՒԹԻՒՆ արդի հայերէն լեզ-
ուի, հանդերձ ծանօթութեամբ
չափական և չընտել ռոմանաւոր-
ներու վրայ. Գինն է 1 1/2 դր.:

Վաճառման կեդրոնատեղին է Պա-
լեան գրատուն:

PILULE HOLLOWAY

ԳԵՂԱՋԱՏԻ ՀՈՒՂԱՇՈՒԻՒՆ

Լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու
ամէն տեսակ անկարգութեանց համար
խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, և
ամէն ջրային տկարութեան, ու ժաթա-
փութեան և տխրութեան համար. կը
ընէ և անհետ կընէ ամէն տեսակ
անշարժութեանց հետքերը: Սըր-
տի և երկկամանց վրայ օգտակար աղ-
դեցութիւն մը ունի. արիւնը մաք-
րելով՝ նորա խանգարեալ վիճակը կը
կանոնաւորէ և գրգռելով կենսական
գործարանները կը զօրացնէ. իւր դե-
ղական մեծ աղիքներով համար սրտա-
խառնութիւն, կծուութիւն, մաղձա-
յին հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ
ցուած կազեր, գլխի ցաւեր, կվանէ
մարսողութիւնը կշտաւորէ, և մար-
մինը մաքրուելով բոլոր այն աղտե-
ղութիւններէ որ շատ անգամ զանա-
զան հիւանդութեանց սկզբնապատ-
ճառ կըլլան, առողջ՝ ու թեղ և բնա-
կան դիւրեք կըզգենու:

PILULE HOLLOWAY

ՍԳԵՂԱՆԻ ՀՈՒՂԱՇՈՒԻՒՆ

Մորթային հիւանդութիւն և վէրք
բուժելու մասին ունեցած պալատա-
կան յատկութեանց չհաւատարիք բը-
նաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր
թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղց-
կեղ (շիրիփեցեք), սրունից և ստեանց
վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և
կամ կըլանան. օգտակար է նաև
հարբուխի, հազի, սրտի բարախման,
մաշակաւոր յօդացաւ (եղ) ըստած
հիւանդութեան: Իւր կազերով և
զօրաւոր աղիքներով համար խոլը (սը-
րաւա) հիւանդութեան ապականիչ
զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝
կը դիմադրուէ:

ONCIENT HOLLOWAY

ՍԳԵՂԱՆԻ ՀՈՒՂԱՇՈՒԻՒՆ

Մորթային հիւանդութիւն և վէրք
բուժելու մասին ունեցած պալատա-
կան յատկութեանց չհաւատարիք բը-
նաւ ուրիշ դեղ մը. հին կամ նոր
թունաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղց-
կեղ (շիրիփեցեք), սրունից և ստեանց
վէրքեր կամ բոլորովին կանցնին և
կամ կըլանան. օգտակար է նաև
հարբուխի, հազի, սրտի բարախման,
մաշակաւոր յօդացաւ (եղ) ըստած
հիւանդութեան: Իւր կազերով և
զօրաւոր աղիքներով համար խոլը (սը-
րաւա) հիւանդութեան ապականիչ
զօրութիւնը ինչ աստիճան որ ըլլայ՝
կը դիմադրուէ:

Աւելի առնել ուղղող կը հրաւի-
րուի առ հեղինակն տօթթօր Հոլլոու-
ի, Լոնտոն Օքսֆորտ փողոց Թիւ 533:

ՏԵՐԵՆ ԵՒ ՏԵՐ

Հ. Ս. ԱՂԱՇԱՇԱՇԱՇԱՇ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՊԵՐԵԱՆ
Կ. Պօլիս Զիւմալիլի-խան Թ. 18-19